

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaalsainete õpetamine põhikoolis õppekava

Eileen Laidus
PIKIUURING BAKALAUREUSEÕPPE ÕPETAJAKOOLITUSSE ASTUMISE JA
MAGISTRIÕPPES ÕPINGUTE JÄTKAMISE MOTIVATSIOONI MÕJUTAVATEST
TEGURITEST KAHE BAKALAUREUSEÕPPEKAVA ÜLIÕPILASTE NÄITEL
Bakalaureusetöö

Juhendaja: didaktika lektor Liina Lepp

Tartu 2021

Kokkuvõte

Pikiuuring bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise ja magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamise motivatsiooni mõjutavatest teguritest kahe bakalaureuseõppekava üliõpilaste näitel

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli selgitada välja tegurid, mis motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse ja jätkama õpinguid või loobuma õpingutest õpetajakoolituse magistriõppes (nende endi arvamusele tuginedes). Selleks koguti 2020. aasta kevadel ja sügisel õpetajakoolituse üliõpilastelt andmeid elektrooniliste küsimustikkudega. Saadud andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodiga. Tulemustest selgus, et uuritavad üliõpilased astusid bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse huvist kindla õppeaine vastu või neid motiveerisid õpetajaametit valima sisemised ja altruistlikud motiivid. Magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamise motiividest tõid üliõpilased välja eelkõige soovi saada magistrikraad ja sellega kaasnev õpetajakutse, õpingute mitte jätkamise põhjustena tõid uuritavad välja eelkõige varasema negatiivse kogemuse bakalaureuseõppes või soovi võtta vaheaasta puhkamiseks, eneseleidmiseks ja raha teenimiseks.

Võtmesõnad: motivatsioon, õpetajakoolitusse astumine, õpingute jätkamine, õpetajakoolituse üliõpilased

Abstract

Longitudinal study of the aspects affecting motivation in case of Bachelor's teacher training entry and continuing studies in the Master's teacher training based on two Bachelor's degree curriculum alumni

The aim of the Bachelor's thesis was to find out the aspects affecting motivation between entering Bachelor's teacher training and continuing studies in Master's teacher training (based on the opinion of two teacher training Bachelor's curriculum alumni). In the spring and autumn of 2020 data was collected from teacher training graduates with electronic questionnaires. It was analysed with qualitative inductive content analysis method. The results showed that the respondents entered the Bachelor's teacher training because of an interest in a certain subject or because of internal and altruistic motives. For continuing studies in Master's teacher training, the

motives were a wish to get a Master's degree and the accompanying teacher profession, as for the reasons for not continuing their studies, the respondents pointed out the previous experience in Bachelor's studies or the desire to take a gap year.

Keywords: motivation, entering teacher training, continuing studies, teacher training students

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetiline ülevaade	6
1.1 Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioon ning seda mõjutavad tegurid	6
1.2 Õpetajakoolituse mõju üliõpilaste motivatsioonile õpetajaks saada.....	8
1.3 Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni uuringud Eestis.....	10
2. Metoodika.....	12
2.1 Valim.....	12
2.2 Andmekogumine.....	13
2.3 Andmeanalüüs.....	15
3. Tulemused	16
3.1 Üliõpilaste bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumist mõjutanud tegurid.....	16
3.2 Üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist mõjutanud tegurid	19
4. Arutelu.....	22
Tänuõnad	27
Autorsuse kinnitus.....	27
Kasutatud kirjandus.....	28
Lisad	31
Lisa 1. Tabel uuritavate andmetest ja osalemisest uuringus	
Lisa 2. Esimese andmekogumise küsimustiku kava	
Lisa 3. Jätküküsimustik magistriõppes õpinguid jätkanutele	
Lisa 4. Jätküküsimustik magistriõppes õpingutest loobunutele	
Lisa 5. Koodi moodustumine tähenduslikust üksusest	
Lisa 6. Pikiuuringu tulemusi kokkuvõttev tabel	

Sissejuhatus

Õpetaja kvalifikatsiooninõudeks on Eestis magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ja õpetajakutse (Direktori, õppealajuhataja..., 2013). Sellegipoolest on 2011/2012.–2017/2018. õppeaastal õpetajana tööd alustanud vastav kvalifikatsioon vaid pooltel. Neist ülejäänud on asunud tööle teistelt erialadelt või neil on kvalifikatsioon omandamisel (Selliöv & Vaher, 2018). Kuigi töötavate õpetajate seas on võrreldes varasemaga kasvanud arvamus, et õpetajaamet on ühiskonnas väärtustatud, tajuvad õpetajaameti väärtustamist Eestis vaid 26% õpetajatest (Taimalu, Uibu, Luik, Leijen, & Pedaste, 2020). Lisaks on OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 I osa tulemuste põhjal õpetajate keskmine vanus Eestis 49,2 eluaastat. Selle tõttu jäävad järgmise 15 aasta jooksul pensionile paljud õpetajad, sest neist üle poole on 50-aastased või vanemad (Taimalu, Uibu, Luik, & Leijen, 2019). Seega on oluline tegeleda erinevate õpetajaametiga seotud probleemide uurimisega, et tõendus põhised lähenedes suurendada kvalifitseeritud õpetajate pealekasvu.

Olenemata sellest, et kasvanud on noorte ehk kuni 30-aastaste õpetajate arv (nt 2017/18. õa 1581 õpetajat, 1019/20. õa 1714 õpetajat Eesti üldhariduskoolides) ja osakaal, õpetajate üldarv (HTM, 2019), rahulolu tööga ning huvi õpetajakoolituse õppekavade vastu (Mets & Viia, 2018), siis õpetajate puudus on jätkuv probleem (HTM, 2019). Selle parandamiseks on õpetajakoolitust püütud atraktiivsemaks muuta seda reorganiseerides, kaasajastades ja arendades (Taimalu *et al.*, 2019). Sellegipoolest oli õpetajakoolituse erialade konkurss madal nii 2018. aastal, mil ühele õppekohale kandideeris 0,9 inimest (HTM, 2019) kui ka 2019. aastal, mil ühele õppekohale kandideeris 1,1 inimest (HTM, 2020). Eeldatavasti omandab aastail 2018–2025 aineõpetaja kvalifikatsiooni 250 inimest aastas (Mets & Viia, 2018), mis ei kata vanusest tingitud asendusvajadust. Lisaks ei asu kõik õpetajakoolituse lõpetanud õpetajana tööle või teevad seda vaid lühikeseks ajaks (HTM, 2019). Näiteks alla 35-aastastest õpetajatest 41% ei plaani koolis töötada üle viie aasta (Taimalu *et al.*, 2020).

Seda, kas õpetajad jäävad ametisse kauemaks kui viieks aastaks, on OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu Talis 2018 II osa järgi võimalik prognoosida õpingute ja elukutse arengut soodustavate tegevuste ja motivatsiooni põhjal (Taimalu *et al.*, 2020). Seega kuna õpetajaskonna järelkasv ei ole viimastel aastatel vajalikul määral tõusnud (HTM, 2020), siis on oluline uurimisprobleem, kuidas suurendada kvalifitseeritud õpetajate osakaalu, kes õpetajaametisse ka püsima jääksid. Seetõttu on oluline läbi viia pikiuuring, et leida,

mis motiveerib inimest õpetajakoolitusse astuma ja õpinguid peale bakalaureuse lõpetamist magistriõppe õpetajakoolituses jätkama. See teadmine võimaldab õpetajakoolitusse sisseastujatele pakkuda paremat tuge motivatsiooni hoidmisel ja arendada õpetajakoolitust nende vajadustele vastavamaks, et nad sooviksid õpetajakoolituse õpinguid magistriõppes jätkata. Järgnevalt kirjeldatakse õpetajakoolituse ja õpetajate motivatsiooni olemust ning millised tegurid mõjutavad õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni nii Eestis kui ka mujal läbi viidud uuringute tulemuste põhjal. Teooria lõpus esitatakse bakalaureusetöö eesmärk ja uurimisküsimused.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1 Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsioon ning seda mõjutavad tegurid

Erinevate karjäärivaliku teoreetiliste käsitluste põhjal on karjäärivalik protsess, mille jooksul peab inimene tegema tulevase karjääri osas järjest konkreetsemaid otsused lähtudes isiklikest ehk sisemistest ja teistest inimestest või asjaoludest tulenevatest ehk välistest teguritest (Germeijs & Verschueren, 2006; Leach & Zepke, 2005). Karjäärivalikut tehes peab otsuse tegija esmalt aga mõistma, et tal tuleb see valik langetada ning ta peab end motiveerima seda valikut tegema (Germeijs & Verschueren, 2006).

Seega selleks, et langetada karjäärivalik, peab inimene enne olema mõjutatud mingitest teguritest ehk olema motiveeritud. Eesti keele seletava sõnaraamatu (2009) järgi on motivatsioon motiivide kogum, motiiv aga ajend või põhjus. Motivatsioon on seega motiivist laiem mõiste. Motivatsiooni peetakse sageli tõukejõuks (Dörnyei & Ushioda, 2011; Ryan & Deci, 2000) ja sellest oleneb, miks inimene otsustab midagi teha, kui kaua ta seda teeb ja mil määral ta sellesse tegevusse panustab (Dörnyei & Ushioda, 2011). Mittemotiveeritud inimene ei tunne tõuget ega soovi midagi teha, seevastu motiveeritud inimene on tegutsemisvalmis ja lõppeesmärgile keskendunud. Sageli arutletakse selle üle, kui palju inimesed mingisse tegevusse panustavad ehk kui motiveeritud nad millegi tegemiseks on. Kuigi kahe tegevuse motivatsioon võib olla sama suur, siis põhjused ehk tegurid selle taga võivad olla erinevad (Ryan & Deci, 2000).

Motivatsioon on õpetajaameti oluline osa. Mida suurem on motivatsioon, seda paremad on näiteks õppetöö kvaliteet, õpilaste töötulemused ja enesetõhusus, klassi heaolu. On leitud, et õpetaja motivatsioon mõjutab ka õpetajate ja õpilaste suhet (Santisi, Magnano, Hichy, & Ramaci, 2014) ning see on põhjus, miks inimene otsustab õpetajaks hakata ja õpetama jääda. Pühendunud

õpetajal on tavaliselt püsivad altruistlikud/sisemised motiivid, mis lisaks toetavad tema ametialaseid õpinguid ja karjääri (Dörnyei & Ushioda, 2011).

Bakalaureusetöö keskendub aga õpetajakoolituse üliõpilastele ja nende motivatsioonile õpetajakoolitusse astuda ja seal õpinguid jätkata. Sinclair (2008) järgi võib motivatsiooni põhjal määrata, mis ajendab õpetajaks õppima. Seega on õpetajakoolituses õppimisele ning õpingutele pühendumisele suur mõju just motivatsioonil. Lisaks mõjutab see elukutse valikut ja sellele pühendumist. Oluline on uurida õpetajaks õppijate motiive, et kasutada seda teadmist tõhusamaks õpetajate värbamiseks ja tööl hoidmiseks (Sinclair, 2008).

Õpetajaks õppimise motiivid on uuringutes jaotatud erinevalt. Näiteks USA-s läbi viidud uuringus jaotati motiivid nelja kategooriasse, milleks on identiteet, uskumused, võimalused ja emotsioonid. Identiteedi alla kuulub tahe aidata lapsi ja õpetatava aine meeldivus. Lisaks kuuluvad sinna ka isiklikud kogemused koolis ja eluetappidega seotud põhjused näiteks lapsevanemaks olemine. Uskumuste alla kuulub arusaam õpetamisest ja õpetajaametist ehk arusaam palgast, töötingimustest, mida on kujundanud lähedased või meedia. Võimaluste kategooriasse kuulub arusaam edasisest karjäärist. Näiteks arvamus, et õpetajana ei ole võimalik karjääriredelil tõusta või vastupidi, hiljem on võimalik saada tööd kõrgematel ametitel nagu professor. Emotsioonide kategooriasse kuuluvad igasugused tunded ja see, kui enesekindel on inimene õpetajana (Pop & Turner, 2009).

Paljudes uuringutes on õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni mõjutavad motiivid nagu ka õpetajate motivatsiooni mõjutavad motiivid jagatud kolmeks ehk sisemine motivatsioon, väline motivatsioon ja altruistlik motivatsioon (Jungert, Alm, & Thornberg, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Roness & Smith, 2010). Järgnevalt kirjeldatakse kokkuvõtvalt sisemist, välist ja altruistlikku motivatsiooni.

Sisemise motivatsiooni põhjustab huvi või nauding tegevuse enda vastu (Ryan & Deci, 2000). Kui inimesel on sisemine motivatsioon õpetajaks õppida, siis mõjutavad teda rahulolu ja rõõmu pakkuvad tööga seotud tegevused (Rones & Smith, 2010). Sisemise motivatsiooni hulka kuuluvad näiteks huvi õpetamise vastu ja enda õpetatava õppeaine meeldivus (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000).

Välise motivatsiooni käivitab tasu või tunnustuse ootus (Ryan & Deci, 2000). Kui inimesel on väline motivatsioon õpetajaks õppida, siis mõjutavad teda tööga seotud lisahüved (Rones & Smith, 2010) nagu pikk puhkus, palk ja töö staatus ühiskonnas (Kyriacou &

Coulthard, 2000; Lee & Yuan, 2014). Lisaks on välise motivatsiooni hulka loetud sellised motiivid nagu meeldiv tööaeg (Jungert *et al.*, 2014), töökoha säilimise kindlus (Jungert *et al.*, 2014; Lee & Yuan, 2014) ja sotsiaalne mõju ehk lähedaste inimeste mõjutused karjäärivalikule (Taimalu, Luik, Kantelinen, & Kukkonen, 2021). Väliste tegurite alla on liigitatud ka olukordi, mil üliõpilaste jaoks polnud õpetajakoolituses õppimine esimene variant, vaid pärast soovitud õppekavale mitte kvalifitseerumist on nad astunud õpetajakoolitusse bakalaureusekraadi saamiseks ja seeläbi võimaluste suurendamiseks tööturul (Rots, Kelchtermans, & Aelterman, 2012).

Altruistlikult motiveeritud inimene leiab, et õpetamine tööna on ühiskondlikult väärtuslik (Kyriacou & Coulthard, 2000; Roness & Smith, 2010). Altruistlikult motiveeritud inimese motiivid on näiteks soov panustada ühiskonda ja muuta seda paremaks (Kyriacou & Coulthard, 2000). Lisaks soovib altruistlikult motiveeritud inimene aidata edendada õpilaste akadeemilisi saavutusi, aga ka nende isiklikku arnegut toetada (Kyriacou & Coulthard, 2000; Lee & Yuan, 2014).

Õpetajakoolituses õppija kõige mõjukamateks motiivideks on erinevate uuringute põhjal leitud altruistlikud ja sisemised motiivid (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000). Samuti näitasid Rootsisis läbi viidud uuringu tulemused, et kui soovime õpetajakoolitusse tudengeid, kes on pühendunud ja jäävad ametisse püsima, siis tuleb keskenduda altruistlikele motiividele. Uuringu põhjal tegelevad altruistlikult motiveeritud tudengid õpingutega süsteemsemalt, on pühendunud ja loenguteks paremini valmistunud. Seetõttu on nende akadeemiline edukus parem ja tõenäosus, et nad lõpetavad kooli ja hakkavad erialast tööd tegema, suurem (Jungert *et al.*, 2014). Olenemata sellest, et eelnimetatud motiive peetakse olulisemaks ja väliseid motiive vähemolulisemaks, siis täiendavad need altruistlikke ja sisemisi motiive. Seetõttu tuleb arvesse võtta ka välised motiive, et tudengid oleksid täielikult motiveeritud õpetajaks saama (Sinclair, 2008; Struyven, Jacobs, & Dochy, 2013).

1.2 Õpetajakoolituse mõju üliõpilaste motivatsioonile õpetajaks saada

Eelkirjeldatu põhjal teame, et õpetajakoolitust alustades on üliõpilaste motivatsioon õpetajaks õppida mõjutatud mitmete erinevate motiivide poolt, mis on sageli omavahel seotud (Sinclair, 2008; Struyven, Jacobs, & Dochy, 2013). Motivatsioon õpetajaks õppida on õpingute jooksul aga pidevas muutuses. Lisaks hakkab motivatsiooni mõjutama õpetajakoolitus ning sellega kaasnev

(Rots *et al.*, 2012; Yuan & Zhang, 2017). Rots, Kelchtermans ja Aelterman (2012) uuringu põhjal võib õpetajakoolitusel kogetu mõjuda motivatsioonile õpetajaks saada nii positiivselt kui ka negatiivselt. Sealjuures sõltub mõju pigem õpetajakoolitusel kogetust kui sellest, milliste tegurite mõjul õpetajakoolitusse õppima asuti. Seega üliõpilased, kelle jaoks õpetajakoolitus oli varuvariant, võivad õpetajakoolituse lõpus olla rohkem motiveeritud õpetajana töötama kui need üliõpilased, kes asusid õpetajaks õppima kindla sooviga õpetajana töötada (Rots *et al.*, 2012).

Erinevates uuringutes on leitud, et õpetajakoolituse jooksul mõjutavad motivatsiooni õpetajaks õppida sellised motiivid nagu erialaste teadmiste ja oskuste paranemine, õpingute muutumine teoreetilisest praktiliseks, ühtekuuluvustunne ehk positiivsed kokkupuuted teiste sama eriala inimestega (näiteks õpetajad, mentorid, kaasüliõpilased ja õppejõud) (Lee & Yuan, 2014; Rots *et al.*, 2012; Yuan & Zhang, 2017). On leitud, et üliõpilaste motivatsioon tõuseb, kui õppejõud on entusiastliku suhtumisega, jagavad positiivset tagasisidet (Rots *et al.*, 2012), julgustavad üliõpilasi kasutama erinevaid õpetamismeetodeid või on ise üliõpilastele õpetajatena eeskujudeks ning loovad läbi nende tegevuste positiivse õpikeskkonna (Lee & Yuan, 2014). Lee ja Yuan (2014) uuringu põhjal suurendab motivatsiooni õpetajaks õppida läbi õppejõu õpetamismeetodite kogemine, et õpetamine võib olla väga huvitav ja mitmekülgne.

Samas on välja toodud ka õpetajakoolituse negatiivset mõju motivatsioonile. Näiteks valmistab üliõpilastes pettumust, kui õpetajakoolituses keskenduda liigselt tulevikus õpetatava aine (näiteks inglise keele) oskuse arendamisele, mille tõttu jääb liiga vähe aega, et õppida didaktikat ehk kuidas õpetada. Puudulike didaktikaoskuste tõttu võivad üliõpilased õpetajaametis kahtlema hakata (Yuan & Zhang, 2017). Samuti mõjutab negatiivselt üliõpilasi see, kui neil tekivad mentoritega negatiivsed kogemused või õppejõude suhtumine tekitab tunde, et üliõpilaste arvamus ei ole võrdväärne õppejõudude omaga (Rots *et al.*, 2012). Veel mõjutab üliõpilasi õpetajakoolituse käigus tekkiv teadmine õpetaja tegelikest tööülesannete mahust. Mure, kas tullaakse kõige vajalikuga toime, vähendab motivatsiooni õpetajana töötada (Lee & Yuan, 2014).

Oluliseks teguriks motivatsioonile on erinevate uuringute põhjal leitud õpetajakoolituse praktika. Praktikal kogetud emotsioon, et üliõpilane suudab õpilasi edukalt õpetada ja nendega kontakti luua ehk pädevuse tunne, suurendab motivatsiooni õpetajana tööd jätkama (Lee & Yuan, 2014; Rots *et al.*, 2012). Lisaks aitab praktika muuta õpetajakoolitust huvitavamaks. Kuigi üldiselt mõjutab praktika üliõpilaste motivatsiooni bakalaureuseõppe jooksul positiivselt, siis leidub ka neid üliõpilasi, kelle praktikakogemus on negatiivne. Negatiivne kogemus praktikal aga

mõjutab enesehinnangut õpetajana ning vähendab soovi ametit tulevikus jätkata. Sinclair (2008) järgi on praktika üliõpilastele tähtis, sest selle käigus tutvuvad üliõpilased õpetajatöö igapäevaeluga, mis suurendab kindlustunnet karjäärivalikus ja on arendav kogemus (Sinclair, 2008). Seega on praktika eriti oluline osa õpetajakoolitusest, sest aitab üliõpilasel selgusele jõuda õpetajaameti valikus ja üliõpilases kui õpetajas (Rots *et al.*, 2012).

1.3 Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni uuringud Eestis

Õpetajakoolituse üliõpilaste motivatsiooni on ka Eestis varasemalt uuritud. Näiteks on Voltri jt (2013) võrrelnud õpetajakoolituse praktikandi ja kutseastal oleva õpetaja motivatsiooni mõjutavaid motiive. Käesoleva bakalaureusetöö puhul on oluline esitada vaid selle uuringu üldised tulemused. Uuringus olid õpetajakutse valikut mõjutavad motiivid erinevate väidetena jaotatud järgmistesse faktoritesse: *Sisemine motivatsioon ja tajutud õpetamisoskused, Soov noorte jaoks kasulik olla ja ühiskonda teenida, Väline motivatsioon ja töö sobivus eraeluga, Varasemad õppimiskogemused, Oluliste inimeste mõju*. Tulemustes selgus, et uuritavaid motiveerisid eelkõige *Sisemine motivatsioon ja tajutud õpetamisoskused* faktori väiteid. Näiteks mulle meeldib õpetamine, ma olen huvitatud õpetamisest jne. Veidi vähemtähtsateks, kuid samuti oluliseks osutusid altruistlikud väited ehk need, mis kuulusid teise, *Soov noorte jaoks kasulik olla ja ühiskonda teenida* faktorisse. Näiteks õpetajatöö võimaldab mul tõsta kehvemast keskkonnast pärit noorte edasipüüdlikkust, õpetamine võimaldab mul head teha kehvematel tingimustel tulnud noortele. Samas *Oluliste inimeste mõju* ja *Väline motivatsioon ja töö sobivus eraeluga* pidasid uuritavad vähemolulisteks. Väliste motivatsiooni all olevad väited olid järgmised: õpetaja tööaeg sobib pereeluga, õpetajana on mul lühike tööpäev, koolivaheajad sobivad kokku pereeluga. Inimeste mõju all peeti silmas teiste, näiteks perekonna või sõprade, arvamust (Voltri, Luik, & Taimalu, 2013). Tulemused kinnitasid teiste riikide uuringute järeldusi, et sisemised ja altruistlikud motiivid on kõige mõjukamad (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Struyven *et al.*, 2013).

Taimalu jt (2021) on võrdlevalt uurinud Eesti ja Soome õpetajakoolituse esimese aasta üliõpilaste motivatsiooni. Kirjeldatud uuringus püüti leida vastuseid küsimusele, kuidas mõjutavad motiivid ja arusaamad õpetajatööst karjäärivaliku ehk õpetajaks õppimise valikut. Erinevate motiivide alla kuulusid näiteks huvi õpetajaameti vastu, aeg perekonna jaoks, töökindlus, võimalus töötada välismaal, soov olla ühiskonnale kasulik, võimalus aidata

sotsiaalselt vähekindlustatud. Arusaamade kohta õpetajatööst uuriti näiteks seda, kas üliõpilaste arvates vajab õpetamine häid tehnilisi teadmisi ja oskusi, kas õpetamine on hästi tasustatud. Uuringus selgus, et Eesti üliõpilasi motiveerisid Soome üliõpilastest rohkem välised ehk õpetajatöoga seonduvad isiklikku kasu toovad motiivid nagu aeg perekonnale, võimalus töötada välismaal. Samuti ilmnis, et Eesti üliõpilasi mõjutab õpetajaks õppima lähedaste inimeste (näiteks perekond) mõju ja võimalus välismaal töötada. Tulemused osutasid, et Eesti üliõpilased on küll Soome üliõpilastest rohkem altruistlikult motiveeritud, aga samal ajal oli Eesti üliõpilaste seas rohkem neid, kelle jaoks õpetajaks õppimine oli varuvariant. Uuringu autorite hinnangul tuleks selleks, et suurendada motiveeritud üliõpilaste osakaalu õpetajakoolituses, vähendada nende üliõpilaste arvu, kes valivad õpetajakoolituse varuvariandina ehk põhjusel, et nad ei saanud minna õppima eelistatud erialale. Uuringu põhjal pidasid Eesti üliõpilased õpetajatööd raskeks ja vaevanõudvaks. Sellist eelarvamust aitaks vähendada õpetajatöö plusspoolte reklaamimine meedias ehk õpetajatöö kuvandi muutmine negatiivsest positiivseks (Taimalu *et al.*, 2021). Uuringu tulemused on kooskõlas varasema Eestis läbi viidud uuringuga, milles selgus, et üliõpilaste motivatsiooni mõjutavad nii tööga seotud hüved (töö sobivus eraeluga) kui ka altruistlikud motiivid. Samas oluliste inimeste mõju oli Voltri jt (2013) uuringus osalenute jaoks pigem väheoluline (Voltri *et al.*, 2013).

Eelnevat kokku võttes selgub, et nii mujal maailmas (Sinclair, 2008; Struyven *et al.*, 2013) kui ka Eestis on õpetajate puudus jätkuv probleem (HTM, 2019). Eestis ei ole õpetajaskonna järelkasv viimastel aastatel vajalikul määral tõusnud (HTM, 2020). Seni õpetajakoolituse lõpetanutest ei asu kõik õpetajana tööle või teevad seda vaid lühikeseks ajaks (HTM, 2019) ja alla 35-aastastest õpetajatest 41% ei plaani koolis töötada üle viie aasta (Taimalu *et al.*, 2020). Seega on oluline uurida, millised tegurid motiveerivad inimest õpetajaks õppima, et muuta õpetajakoolitust atraktiivsemaks, pakkuda paremat tuge õpetajakoolituse üliõpilastele õpingute lõpetamiseks ja suurendada seeläbi kvalifitseeritud õpetajate pealekasvu. Varasemate uuringute põhjal on õpetajakoolituses õppija mõjukamateks motiivideks altruistlikud ja sisemised motiivid (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Voltri *et al.*, 2013). Samas on täheldatud ka väliste motiivide tähtsust (Sinclair, 2008; Struyven *et al.*, 2013; Taimalu *et al.*, 2021; Voltri *et al.*, 2013) ja õpetajakoolituse enda mõju motivatsioonile õpetajaks õppida (Lee & Yuan, 2014; Rots *et al.*, 2012; Yuan & Zhang, 2017). Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja tegurid, mis motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse ja jätkama

õpinguid või loobuma õpingutest õpetajakoolituse magistriõppes (nende endi arvamusele tuginedes). Bakalaureusetöö eesmärgi põhjal sõnastati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusele tuginedes)?
2. Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?

2. Metoodika

Uuring viidi läbi pikiuuringuna. Haridussõnastiku (2014) järgi on pikiuuring objektirühma vaatlemine pika aja jooksul, et saada infot muutumise kohta ning selle jaoks kogutakse andmeid mitu korda erinevatel aegadel. Wang jt (2017) järgi on pikiuuring mitme andmekogumisega uuring, kus ainult ühe andmekogumisega võiksid töö tulemused erineda, seega on mitu andmekogumist olulised ja põhjendatud. Sealhulgas ei ole andmekogumiste vahele jääv aeg määratletud. Tähtis on hoopis see, kas andmekogumised suurendavad töö valiidsust ja toetavad uuringus järelduste tegemist. Käesoleva bakalaureusetöö raames koguti andmeid kahel korral – kevadel ja sügisel. Kevadel, et bakalaureuseõppesse astumise põhjused oleksid uuritavatel võimalikult värskest meeles ja ei läheks segamini magistriõppesse astumise põhjustega. Sügisel, sest enne seda ei saanud uuritavad anda kindlat vastust magistriõppes õpingute jätkamise kohta, kuna sisseastumiskatsed toimuvad suviti.

2.1 Valim

Valim moodustati mugavusvalimi ja kriteeriumvalimi strateegiaid kasutades ehk uuringusse kaasati mugavusvalimile omaselt kättesaadavad ja koostöövalmis inimesed (Rämmer, 2014), samas lähtuti kindlatest kriteeriumitest (Guest, Bunce, & Johnson, 2006). Valimi moodustamise kriteerium oli, et uuritavad õpiksid ühe ülikooli õpetajakoolituse bakalaureuseõppe 3. õppeaastal ja lõpetaksid 2019/2020. õa. Sobivate uuritavate leidmisel tugineti isiklikele kontaktidele või need saadi ühe Eesti ülikooli õpetajakoolituse õppekava programmijuhi käest. Lõplikku valimisse kuulusid üliõpilased kahelt õppekavalt, mis eetikanõuetele tuginedes on nimetatud ümber õppekavaks A ja õppekavaks B, et mitte kahjustada uuringusse kaasatute heaolu ja kaitsta neid võimaliku häbimärgistamise eest (Eessalu *et al.*, 2017).

Õppekaval A ja õppekaval B oli kevadel 2020 kokku lõpetajaid 21 ja bakalaureusetöö tarbeks pöörduti nende kõigi poole. Esimese andmekogumise valimi moodustasid 18 õppekava A üliõpilast (N=10) ning õppekava B (N=8) 2019/2020. õa kevadel lõpetajat. Teise andmekogumise valimi moodustasid 13 (esimese andmekogumise 18-st uuritavast 5 ei osalenud jätku-uuringus) õppekava A (N=7) ning õppekava B (N=6) 2019/2020. õa kevadel lõpetajat, kelle seas oli nii magistriõppes õpinguid jätkanud kui ka jätkamisest loobunud üliõpilasi. Bakalaureusetöös on järgitud Head teadustava (Eessalu *et al.*, 2017) ja uuritavate konfidentsiaalsuse säilitamiseks kasutatud pseudonüüme nii, et neid ei saa uuritavatega siduda. Tabel 1 uuritavate pseudonüümide ja osalemisega uuringus on esitatud lisa 1.

2.2 Andmekogumine

Andmeid koguti küsitluse vormis elektrooniliste küsimustikkudega Google Forms keskkonnas. Õunapuu (2014) järgi koosnevad kvalitatiivse uuringu küsimustikud avatud küsimustest, mille vastused on kirjeldavad ning sisaldavad arvamusalaldusi ja hinnanguid. Kuna töö eesmärgiks oli selgitada välja bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise ja magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamise motivatsiooni mõjutavad tegurid kahe bakalaureuseõppe õpetajakoolituse eriala lõpetajate arvamusele tuginedes, siis kavandati andmekogumine peamiselt vabavastuseid võimaldavana. Avatud küsimused koostati selliselt, et vastaja arutleks, kirjeldaks midagi või jagaks millegi kohta informatsiooni, avaldaks arvamust ja hoiakuid (Õunapuu, 2014).

Esimese andmekogumise küsimustiku ehk küsimustiku 1 (vt lisa 2) eesmärk oli koguda andmeid selle kohta, millised tegurid mõjutasid üliõpilaste bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise motivatsiooni (nt küsimus: *Palun selgita, miks sa tegid kunagi selle valiku, et asusid õppima õppekavale A/B.*) ja uurida nende arvamust seoses magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamisega (nt küsimus: *Kas sa plaanid magistriõppes jätkata õpinguid õpetajakoolituses? Palun põhjenda oma vastust/too näiteid.*).

Usaldusväärse suurendamiseks kaasati küsimustiku koostamisse juhendaja ja hiljem piloteeriti küsimustikku. Prooviküsitluseks valiti valimi nõuetele vastav üliõpilane, kellel paluti küsimustikuga tutvuda ja anda tagasiside eesmärgile vastamise ja sõnastuse kohta. Tagasiside põhjal muudeti küsimus *Kui sa ei lähe magistrisse õppima, siis palun põhjenda.* küsimuseks *Kui sa vastasid eelnevale küsimusele eitavalt, siis mis on mõjutanud sind seda valikut tegema.* Lisaks lisati taustaandmetesse küsimus erialavaliku kohta (*Kui vastasid eelmisele küsimusele eitavalt,*

siis milline oli sinu esimene valik?). Lõpptulemusena valmis esimese andmekogumise küsimustik, mis oli jagatud kaheks ploki. Esimene plokk koosnes üheksast avatud küsimusest, teine plokk üheksast suletud küsimusest. Suletud küsimused olid taustaandmete kogumiseks (nt: *õppekava*).

Küsimustik saadeti kõigile õppekava A ja B lõpukursuse 21 üliõpilasele. Uuritavatega sotsiaalmeedias või e-maili teel ühendust võttes tutvustas autor ennast, selgitas pöördumise põhjust ja palus küsimustiku täita perioodil 2020. aasta mai kuni juuni. Nädal peale esimest kirja saatis uurija korduskirja. Küsimustiku täitmine oli vabatahtlik ja selle täitis 2020. aasta mais ja juunis kokku 18 üliõpilast, kellest 9 lisasid taustaküsimusse oma kontaktid, et uurija saaks vajadusel lisaküsimusi esitada. Lisaküsimuste esitamine ei osutunud vajalikuks.

Teise andmekogumise viis uurija läbi kahe jätkuküsimustikuga (vt lisa 3, lisa 4), millest ühele vastasid valimisse kuulunud üliõpilastest need, kes jätkasid õpinguid 2020. aasta sügisel magistriõppes (küsimustik 2) ja teisele need, kes ei jätkanud õpinguid (küsimustik 3). Küsimustiku 2 eesmärk oli selgitada välja, millised tegurid mõjutasid üliõpilasi magistriõppes õpinguid jätkama (nt küsimus: *Palun kirjelda, mis motiveeris sind magistriõppes õpinguid jätkama peale bakalaureuseõpet.*). Küsimustiku 3 eesmärk oli välja selgitada, miks nad magistriõppes loobusid (nt küsimus: *Palun põhjenda, miks sa otsustasid peale bakalaureuseõpet õpinguid magistriõppes mitte jätkata.*). Jätkuküsimustikkude suletud küsimustega koguti taustaandmeid (nt: *õppekava, vanus*).

Jätkuküsimustike usaldusvääruse suurendamiseks kaasati protsessi juhendaja ja küsimustikud piloteeriti. Prooviküsitluseks valiti valimi nõuetele vastav üliõpilane, kellel paluti küsimustikega tutvuda ja anda tagasiside küsimuste eesmärkidele vastamise ja sõnastuste kohta. Piloteerimise käigus lisati mõlemasse küsimustikku üks küsimus (esimesse küsimustikku küsimus: *Kui sa ei otsustanud /.../ eriala kasuks, siis palun põhjenda oma otsust.*; teise küsimustikku küsimus: *Milline on sinu arvamus õpingute jätkamisest magistriõppe õpetajakoolituses tulevikus? Palun põhjenda.*). Lõpptulemusena koosnesid mõlemad jätkuküsimustikud kahest ploki – esimeses olid peamiselt avatud ja teises suletud küsimused.

Jätkuküsimustikud saadeti uuritavatele 2020. aasta oktoobris palvega täita magistriõpinguid jätkanud üliõpilastel küsimustik 2 ja magistriõppeid mittejätkanutel küsimustik 3. Nädal peale esimest kirja saatis uurija korduskirja. Küsimustikule vastamine oli vabatahtlik ja sellele vastas 2020. aasta oktoobris ja novembris 13 üliõpilast. Pärast teist andmekogumist küsis

uurija lisaküsimusi kahelt selleks loa andnud uuritavalt, kelle vastus vajab uuritava arvates täpsustamist. Näiteks oli uuritav esialgses vastuses kirjeldanud, et tema motivatsiooni mõjutasid bakalaureuseõppe õppejõud, aga ei olnud vastust täpsustanud (lisaküsimus: „*Palun kirjelda, kuidas ja millega bakalaureuseõppe õppejõud Sinu motivatsiooni mõjutasid?*“).

2.3 Andmeanalüüs

Küsimustikkudest saadud andmed (kogumaht ~7500 sõna) korrastati ja need jagati vastavalt uurimisküsimustele kaheks failiks (esimeses failis olevad andmed vastasid esimesele uurimisküsimusele, teises failis olevad andmed teisele). Andmefailid lisati vabavaralisse parooliga kaitstud andmetöötluskeskkonda QCMap (Mayring, 2000), millele pääses ligi vaid töö autor ja juhendaja. Analüüs toimus kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsiga, mis võimaldab avastada uusi aspekte ja kirjeldada reaalselt olukorda (Õunapuu, 2014). Andmeid analüüsiti uurimisküsimuste kaupa. Esimesena kodeeriti uuritavate poolt kirjutatud vastused, sealjuures võis üks vastus sisaldada mitut tähenduslikku üksust ja sellest sõnastatud koodi. Näiteks uuritava vastusest */.../ Inimeseõpetuse õpetajana ma tahan olla toeks neile, kes võib-olla on sama tundmas. /.../* tekkis kood *soov olla toeks raskustes õpilastele* (vt lisa 5). Teisena jagati koodid kategooriatesse sisu sarnasuse alusel (vt tabel 2).

Tabel 2. Koodidest kategooria moodustumine

Koodid	Kategooria
Õppejõudude mittemeeldivus	
Arvamus, et e-õppes ei saavuta õpiväljundeid	
Negatiivne bakalaureuseõppe õpetajakoolituse kogemus	Varasem kogemus bakalaureuseõppes
Praktika vähesus bakalaureuseõppe õpetajakoolituse õppekavas	

Usaldusvääruse suurendamiseks tehti hilisem korduvkodeerimine ja kasutati kaaskodeerija abi. Kaaskodeerijaga koostööl liideti esialgsed kategooriad *altruistlikud tegurid* ja *soov saada õpetajaks* kategooriaks *sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu*.

Vastanute nimed on teada vaid uurijale, kes kasutas saadud andmeid eesmärgipäraselt ainult bakalaureusetöö kirjutamiseks. Lisaks informeeriti uuritavaid anonüümsusest tulemuste

esitamisel ja küsimustikkudele vastamine oli vabatahtlik. Seega on küsimustikud koostatud ja andmed kogutud eetikanõudeid järgides (Eessalu *et al.*, 2017).

3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja tegurid, mis motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse ja jätkama õpinguid või loobuma õpingutest õpetajakoolituse magistriõppes (nende endi arvamusele tuginedes). Töös esitatakse tulemused vastavalt uurimisküsimustele kahes alapeatükis. Uurimisküsimuste alla moodustunud kategooriad on muust tekstist esile tõstetud paksu kirjaga. Tulemuste esitamisel kasutatakse illustreerimiseks tsitaate küsimustikkude avatud küsimuste vastustest. Tsitaadis on uuringu seisukohalt ebaoluline tekst asendatud sümboliga /.../ ja tsitaadi lõppu on lisatud pseudonüüm.

3.1 Üliõpilaste bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumist mõjutanud tegurid

Esimese uurimisküsimuse *Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusele tuginedes)?* alla moodustusid andmeanalüüsi käigus neli kategooriat: huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava, ülikooli asukoht, sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, positiivsed õpetajatest eeskujud.

Uuritavad kirjeldasid, et neid motiveeris bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma **huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava**. Küsimustiku vastustest selgus, et õpetajakoolituse õppekava kasuks otsustati kindlast ainevaldkonnast lähtuvalt. Üliõpilastel oli soov õppida keeli, huvi bioloogia vastu või hea inglise keele oskus, mille tõttu nad valisid õppekava, mis neid õppeaineid sisaldas. Näiteks soovis üliõpilane bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuda soovist enda teadmisi täiendada just loodusainetest ja nüüdisaegsest õpikäsitusest. Mitmed üliõpilased kirjeldasid vastustes, et õppekava sai valituks, sest lisaks soovitud ainevaldkonna teadmiste omandamisele saab samaaegselt ka õpetajaks õppida.

/.../ ja ainuke valdkond, mida ma teistest valdkondadest paremini oskasin oli inglise keel. Peale keskkooli õppisin psühholoogiat ja inglise keelt, kuid ei näinud mõtet psühholoogiat õppida peerialana kuna ei näinud ennast selles valdkonnas töötamas. Tegin uuesti katsed inglise keelde ja oma praegusele õppekavale (oli mu varuvariant) plaaniga, et õpin nüüd õpetajaks, aga põhimõtteliselt tulemuste teada saamisel valisin selle õppekava, et ei peaks enam ootama pedagoogika osa õppimisega. (Mari)

Tegin sellise valiku, kuna juba põhikoolis ning gümnaasiumis huvitusin reaallainetest ning mõtlesin neid aineid ülikoolis edasi õppida. (Sille)

Leidus ka neid üliõpilasi, kelle jaoks oli bakalaureuseõppe õpetajakoolituses õppima asumine varuvariant. Näiteks soovisid üliõpilased õppida hoopis muul erialal (inglise keel, ajakirjandus), aga ei saanud eelistatud erialadele sisse. Seetõttu pidid nad leidma endale teise valiku. Küsimustikule vastates kirjeldas üks üliõpilane, et hakkas lihtsalt erinevatele erialadele kandideerima ja langetas alles siis otsuse nende õppekavade vahel, kuhu ta sisse sai. Lõpliku otsuse aitas aga teha siiski õppekava, mis üliõpilasele huvi pakkus. Lisaks kirjeldas üks üliõpilane gümnaasiumi iga-aastast „Karjäärpäeva“, mille raames selle õppekava programmijuht õppekava vastu huvi tekitas, mis hiljem mõjutas üliõpilast tutvustatud õppekava kasuks otsustama.

Ma tahtsin tegelikult ajakirjandust minna õppima ja see oli mu soov olnud juba 8. klassist saadik, kuid kahjuks sinna ma sisse ei saanud (ja Tartu Ülikooli katsed olid samal päeval ajakirjandusse, ei saanud sinna proovida). Minu tagavara variant oli minna õppima eesti keele ja kirjanduse (eesti keel oli mu lemmikaine koolis) õpetajaks. Sain erialale sisse ja alustasingi õpetajaks õppimist. (Kadri)

/.../ selle õppekava programmijuht tegi üsna head tööd, et sellest õppekavast väga ägeda õppekava mulje jätta, mis oli samuti osake sellest, miks just selle ma lõpuks valisin. (Paula)

Vastustest selgus, et üks bakalaureuseõppe õppekava õpetajakoolitusse õppima astumist motiveeriv tegur oli **ülikooli asukoht**. Tartus õppimise soov tulenes üliõpilastel sarnastest põhjustest ehk peamiselt mugavusest. Näiteks ei pidanud nad selle tõttu kolima (lisakulutus) ega võõra linnaga kohanema.

Tartu Ülikool pakkus mulle sobivat eriala, mis oli minu jaoks väga mugav. Nimelt olen terve elu Tartus elanud, seega ei pidanud ma muretsema võõra linnaga kohanemise pärast. (Katrín)

Lisaks eelnimetatule motiveeris üliõpilasi ka **sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu**. Uuritavate vastustest selgus, et õpetajakoolituse õppekaval mõjutas neid õppima tegur, et nad on alati õpetajaametit imetlenud. Üliõpilased kirjeldasid, kuidas õpetajaamet on neile südamelähedane eriala ja seetõttu soovivad nad õpetajaks saada. Soov saada õpetajaks tekkis uuritavatel aga erinevatel aegadel. Leidus üliõpilasi, kes on seda alati soovinud ja neid, kellel on huvi õpetajaameti vastu tekkinud alles hiljaaegu. Vastustes selgus, et lisaks soovile saada õpetajaks mõjutas üliõpilasi bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma see, et õpetajana saab

töötada noortega. Näiteks soovisid üliõpilased õpetajana olla õpilastele toeks ja neid aidata.

Uuritavad kirjeldasid, et õpetajaks õppides on nad ühiskonnale kasulikud ja aitavad kaasa sellele, et õpetajate puudus väheneks.

Olen tegelikult väiksest peale õpetajaametit imetlenud ja ilmselt need kaks asja (huvi inglise keele vastu) kokku panduna mind sellele teele tõidki. /.../ (Rita)

Mulle oli enese leidmine raske protsess - selline tunne nagu ma oleksin üksi nende tunnete ja mõtetega. Inimeseõpetuse õpetajana ma tahan olla toeks neile, kes võib-olla on sama tundmas. (Lenna)

Lisaks sellele, et uuritavaid motiveerisid bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma sellised tegurid nagu ainevaldkond ja õppekava, asukoht, sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, mõjutasid lõplikku valikut tegema ka **positiivsed õpetajatest eeskujud**. Vastustest selgus, et hea mälestus enda õpetaja(te)st avaldas positiivset mõju üliõpilase karjäärivalikule, sest see tekitas soovi ise õpetajaks hakata. Selgus, et lisaks positiivsetele eeskujudele avaldasid õpetajad uuritavatele positiivset mõju, kui aitasid uuritavaid õppekava valimisega ning toetasid seeläbi õpetajakarjääri valikut. Üliõpilasi innustas õpetajaks õppima ka see, kui perekonnas juba on keegi õpetaja. Näiteks oli uuritavate seas neid, kelle ema, vanaisa ja/või vanaema juba on õpetaja või on varasemalt õpetajana töötanud.

Olen juba lapsest saati soovinud õpetajaks saada - võimalik, et mõjutatuna faktist, et mu ema, vanaema ja vanavanaisa on/olid õpetajad. (Katrin)

Kokkuvõtvalt sai uurimisküsimus *Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusel tuginedes)?* vastuseks, et üliõpilasi motiveerisid huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava, ülikooli asukoht, sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, positiivsed õpetajatest eeskujud. Eelkõige motiveeris uuritavate arvates neid õppeaine, mis pakkus huvi või milles uuritavad tundsid, et nad on head. Lisaks sellele oli oluline tegur bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumisel üliõpilaste isiklik või teiste (õpetajad, pereliikmed) inimeste mõjutustel tekkinud huvi õpetajaameti vastu. Seega leidis uuritavate seas neid, kes on alati tundnud, et tahavad õpetajaks saada ja/või õpilasi ühel või teisel moel toetada, aga ka neid, keda õpetajaamet paelus seetõttu, et neil olid head õpetajatest eeskujud, kelle moodi nad olla soovisid.

3.2 Üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist mõjutanud tegurid

Uurimisküsimuse *Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?* alla moodustusid viis kategooriat: õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse, varasem kogemus bakalaureuseõppes, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks, õppekava mittelõpetamine, õppekavale mitte sissesaamine. Jätkuküsimustikkudele vastanutest (N=13) jätkas magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid 7 uuritavat ja õpinguid ei jätkanud 6 uuritavat.

Uuritavad kirjeldasid, et nende õpingute jätkamist mõjutas **õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse**. Küsimustikule vastanud üliõpilased soovisid magistriõppe õpetajakoolituses jätkata, sest neid huvitas väljavalitud magistriõppe õpetajakoolituse õppekava sisu ja selle abil saadavad teadmised, mis toetaksid nende kui õpetajate professionaalset arengut. Eraldi toodi välja õppekavas olevad didaktika ained, mis aitavad õpetajaametiks paremini valmistuda. Küsimustiku vastustest selgus ka see, et uuritavad pidasid magistriõppe õpetajakoolituse läbimist vajalikuks, et nad võiksid õpetajana töötada. Vastanutele oli oluline magistrikraadiga saada ametialane kindlustunne, näiteks tähtjatu tööleping ja/või kõrgem palganumber. Lisaks kirjeldasid üliõpilased, et magistrikraadi omamine tõstab nende väärtust ja tõsiseltvõetavust õpetajana. Seega mõjutas neid magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid jätkama magistrikraadiga saadav õpetajakutse ja sellega seonduvad hüved. Üks uuritav tõi lisaks eelnimetatule välja, et on magistrikraadi alati soovinud ja seetõttu ei olnud tal mõtteski õpinguid magistriõppes mitte jätkata.

Ma ei ole kunagi isegi kaalunud varianti, et ma ei omanda magistrikraadi. See on huvitav, ei oskagi otseselt põhjendada, millest see tuleneb. Olen alati teadnud, et nii läheb ja nii on. /.../ Lisaks motiveeris mind taas see lõppsiht - seaduse silmis õpetaja saamiseks pean omandama magistrikraadi. (Katrin)

Õpetajatöö mõttes ei saa bakaga kutset kätte, seega töötamiseks on õpingute jätkamine vajalik. Muidugi oli ka oluline soov end edasi arendada (baka lõppedes ei olnud veel päris seda tunnet, et olen valmis tööle minema, oli tundmus, et ma ei ole veel valmis ja tuleb veel õppida). Natuke ka põnevus, et mis see magister nagu endast kujutab /.../. (Paula)

Kuigi õpetajakutse saamine ja professionaalse arengu võimalused õpetajakoolituse magistriõppes mõjutasid uuritavaid õpinguid jätkama, siis uuritavate hulgas oli neid, keda

varasem kogemus bakalaureuseõppes õpingute jätkamist ei toetanud. Uuritavad mainisid õppejõudude mittemeeldivust. Näiteks kirjeldati, et õpingute mitte jätkamist mõjutas teadmine, et üliõpilast õpetaks õppejõud, kes talle bakalaureuseõppes negatiivseid tundeid tekitas. Lisaks mainiti ühel korral hirmu distantsõppe (koroona viirusest tingitud piirang, et kontaktõppe asemel on haridusasutustes õpe näiteks veebis) ees. Uuritav kirjeldas, et e-õppes ei ole tema arvates võimalik saavutada kõiki õpiväljundeid ja ta ei soovinud seetõttu õpinguid jätkata. Mitmed uuritavad kirjeldasid aga, et õpingute mitte jätkamist mõjutas bakalaureuseõppe õpetajakoolituse õppekava sisu ja ülesehitus. Tulemuste põhjal on õppekava üliõpilaste jaoks ebaloogiline ja selles olevad õppeained ei ole sageli õpetajatöök vajalikud ega toeta uuritavaid tulevases ametis, sest need õppeained olid uuritavate arvates sageli liiga keerulised, et neid teadmisi ise põhikoolis edasi anda. Õppekava kirjeldati kui väga üldist, mis sisaldab liiga vähe pedagoogilisi aineid. Negatiivsena toodi välja ka praktika vähesus, mille tõttu nad ei saanud õpetajana piisavalt tuge ja kindlust, et õpetajaks sobivad. Õpingute jooksul tundsid üliõpilased, et praktika vähesuse tõttu on koolist kauge tunne, st nad ei saa reaalsest elust koolis ja õpetajaametist piisavalt teadmisi. Seetõttu ei tekkinud neil kindlustunnet, kas nad on õpetajaametiks valmis ja/või sobivad õpetajaametisse. Puudulike kogemuste tõttu tekkis uuritavatel hirm õpetamise ja õpetajaameti ees, mis vähendas nende motivatsiooni õpetajaks õppida. Küsimustiku tulemuste põhjal mõjutas uuritavate magistriõppes õpingute jätkamise motivatsiooni seega see, et nende arvates oli bakalaureuseõppe õppekava puudulik ja tekkis eelarvamus, et magistriõppe õpetajakoolitus on samasugune.

Esiteks seetõttu, et tahtsin juba saada koolis töötamise kogemust ja praktikat, mida bakalaureuseõppes oli väga vähe. Magistrisse tahtsin minna kindla tundega, et õpetajaamet on ikka minu jaoks. /.../ Teine põhjus seisnes selles, et ma polnud vaimustuses mõnest õppejõust, kellega magistris väga tihti oleksin pidanud kokku puutuma. Kartsin neid ja seepärast ei julgenud minna isegi katsetele. (Kirke)

Kuna ei olnud teada, milline saab koroona tõttu sügisene koolikorraldus olema, siis ei soovinud jätkata, sest oli võimalus, et õpe toimub e-kanalite kaudu. Mul pole midagi e-kanalite vastu, kuid kontaktõpet need siiski asendada ei suuda ja kõiki õpitulemusi pole võimalik saavutada. (Jakob)

Teise uurimisküsimuse alla tekkis andmeanalüüsil lisaks eelnimetatutele kategooria **soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks**. Küsimustiku vastustes kirjeldati, et õppimisele kulunud aeg on olnud väsitav ja nad lihtsalt ei soovinud hetkel enam koolis käia. Veel kirjeldasid üliõpilased, et ei jätkanud veel magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid, sest nad ei olnud

kindlad, kas soovivad tulevikus õpetajana töötada või sobivad selleks. Sooviti puhata, et jõuda enne õpingutele uuesti pühendumist kindlale arusaamisele edasistes karjäärivalikutes. Sel põhjusel ei jätkanud kuuest magistriõppe õpetajakoolitusest loobunud uuritavatest viis (vt lisa 6) Lisaks tõi üks üliõpilane välja, et soovis vaheaastat kasutada lisaks puhkamisele ja eneses selgusele jõudmisele raha kogumiseks, et raha teenida, mida kasutada magistriõpingute ajal. Olenemata sellest, et õpinguid ei soovitud jätkata kohe peale bakalaureuseõppe õpetajakoolituse lõppu, avaldasid need üliõpilased soovi õpinguid magistriõppe (õpetajakoolituses) tulevikus siiski jätkata.

Ma ei teadnud täpselt kas õpetajaamet on minu jaoks või ei ole. Ma polnud kindel, mida ma täpselt õppida tahan ja kas tahan jätkata samal erialal õppimist. Otsustasin võtta vaba aasta õppimisest, et leida see, mida päriselt teha tahan. (Liisa)

Samuti tahtsin proovida, kas õpetajaamet üldse sobib mulle ning kas haridusvaldkonnaga jätkamine magistris on minu puhul üldse mõeldav ja sobiv karjäärivalik. Lisaks tahtsin ka raha koguda ja kõrvale panna, et magistriõpingud kulgeksid rahulikumalt ja saaksin rohkem õpingutele keskenduda. (Sille)

Ühe üliõpilase magistriõppe õpetajakoolituses õpingute loobumist mõjutas **õppekava mittelõpetamine**. Ühe õppeaine tegemata jäämise tõttu tuli üliõpilasel võtta akadeemiline puhkus, mille ajal ta bakalaureuseõppe õpingud lõpetab. Eelnimetatud üliõpilane soovib samuti hiljem magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid jätkata.

Kuna ma pikendasin oma bakalaureuse õpinguid, ei olnud see valik. Üks aine jäi tegemata, seega võtsin akadeemilise ja lõpetan bakalaureuse neljandal aastal. (Lenna)

Sarnaselt eelnimetatud põhjusest magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid mitte jätkata, pidi üks uuritavatest õpingutest loobuma, sest ta ei saanud soovitud õppekavasse sisse. Olenemata sellest, et uuritav soovis õpinguid sessioonõppes jätkata, oli kandidaatide arv suurem kui vastuvõetavate arv. Selle vastuse põhjal tekkis kategooria **õppekavale mitte sissesaamine**.

Teiseks oli see, et ma proovisin sisse saada küll (sessioonõppesse), kuid kandidaate oli päris palju ning mul ei õnnestunud seekord sisse saada. (Anette)

Kokkuvõtvalt kirjeldasid uuritavad uurimisküsimuse vastusena *Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?* selliseid tegureid nagu õpetajakoolituse magistriõppes saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse, varasem kogemus bakalaureuseõppes, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks, õppekava mittelõpetamine, õppekavale mitte sissesaamine. Uuritavate vastustest selgus, et soov saada magistriõpet läbides õpetajaametiks

vajaminevad teadmised ja õpetajakutse motiveeris neid õpinguid jätkama. Vastupidiselt ehk õpingute jätkamise soovile negatiivselt mõjus aga varasem kogemus bakalaureuseõppes, mis valmistas uuritavatele pettumust eelkõige vähese praktika ja didaktikaainete osakaalu tõttu.

4. Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja tegurid, mis motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse ja jätkama õpinguid või loobuma õpingutest õpetajakoolituse magistriõppes (nende endi arvamusel tuginedes). Järgnevalt arutletakse uurimisküsimuste kaupa olulisemate uurimistulemuste üle ja seostatakse neid sissejuhatuses ja teoreetilises ülevaates toodud seisukohtadega. Samuti esitatakse uuringu kitsaskohad ja praktiline väärtus ning pakutakse soovitusi edasisteks uurimissuundadeks.

Esimese uurimisküsimuse *Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusel tuginedes)* alla moodustusid andmeanalüüsi käigus neli kategooriat. Kolm neist olid kooskõlas varasemate uuringutega: huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava, sisemine ja altruistlik huvi õpetajaametis vastu, positiivsed õpetajatest eeskujud. Võrreldes varasemate Eestis läbi viidud ja autorile teadaolevate uuringutega, oli uudsem motivatsiooni mõjutav tegur ülikooli asukoht. Varasemates uuringutes ei tulnud asukoht esile tõenäoliselt seetõttu, et need olid läbi viidud FIT-Choice skaalaga, mis ei võimalda vabavastuseid.

Eelkõige motiveeris uuritavaid bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava. Uuritavad soovisid omandada teadmisi mingis kindlas ainevaldkonnas, mis neile huvi pakkus või milles nad tundsid end head olevat ja otsustasid seetõttu õppekava kasuks, mis nende huvisid toetas. Uuringu tulemused on heas kooskõlas varasematega, sest ka nende põhjal on üliõpilasi motiveerinud õpetajakoolitusse astuma õppeaine meeldivus (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Pop & Turner, 2009). Kuna karjäärivalikut tehes lähtutakse ka isiklikest teguritest (Germeijs & Verschueren, 2006), siis on loomulik, et valitakse õppekava selle õppeaine järgi, mis juba huvi pakub või milles ollakse hea. Selline valik võib tekitada turvatunnet, et õppimisprotsess on kergem ja anda kindlust, et tulevikus omatakse piisavalt teadmisi, et olla enda õppeaines pädev õpetaja. Seega on oluline eelnevatel õppeastmetel viia õpilastega läbi eneseanalüüse, võimaldada neile karjäärivaliku

õppeaine ja karjäärinõustamine, mis annavad õpilastele võimaluse oma huvisid ja tugevusi analüüsida ning neist teadlikumaks muutuda.

Varasemates uuringutes on leitud, et kõige mõjukamad motiivid õpetajakoolitusse astumiseks on sisemised ja altruistlikud (Jungert *et al.*, 2014; Kyriacou & Coulthard, 2000; Struyven *et al.*, 2013; Voltri *et al.*, 2013). Käesoleva uuringu tulemustest selgus samuti, et uuritavaid motiveeris sisemine ja altruistlik huvi õpetajaamet vastu. Näiteks astuti bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse seetõttu, et õpetajaamet oli uuritavatele südamelähedane eriala ja nad soovisid õpetajaks saada, et tulevikus olla noortele toeks ja abiks ning anda enda tegevusega positiivne panus ühiskonda. Kuna on leitud, et pühendunud õpetajal on tavaliselt püsivad altruistlikud/sisemised motiivid (Dörnyei & Ushioda, 2011), siis on oluline märgata ja hoida õpetajakoolituses üliõpilasi, kellel need motiivid esinevad. Näiteks võiks juba varasemates kooliastmetes tutvustada õpetajaametit kui võimalust panustada ühiskonna arengusse, et õpetajaametile mõeldes oldaks rohkem sisemiselt ja altruistlikult motiveeritud.

Lisaks eelnimetatule selgus, et uuritavaid motiveeris bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma positiivne kogemus varasemate õpetajatega, kelle eeskujul nad ise õpetajaks hakata soovisid. Positiivse eeskujuna toodi välja ka teisi lähedasi inimesi, näiteks õpetajast perekonnaliige. Varasemateski uurimustes on motivatsiooni mõjutava tegurina välja toodud lähedaste kujundatud uskumused õpetamisest (Pop & Turner, 2009) ja oluliste inimeste mõju (Voltri *et al.*, 2013). Kuna õpetajakoolitusse astutakse sageli mõjutatuna varasemast positiivsest kogemusest enda õpetaja(te)ga, siis selleks, et tulevikus suurendada õpetajaskonda, tuleks keskenduda sellele, kuidas luua õpilastele selline koolikeskkond, et õpetajad oleksid neile eeskujuks ja innustaksid tulevikus õpetajaametit valima. Selleks võiks õpetajatele võimaldada temaatilisi koolitusi või korraldada ühiskonnas arutelusid innustava ja toetava koolikeskkonna loomise teemadel.

Sarnaselt Taimalu jt (2021) uuringutulemustele, ei olnud bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse õppima astumine esimene valik vaid hoopis varuvariant. Rots jt (2012) uuringus on samuti välja toodud olukordi, mil õpetajakoolitus ei olnud üliõpilase esimene valik. Kuigi Eesti ja Soome üliõpilasi võrdlevas uuringus leiti, et selliste üliõpilaste osakaalu peaks vähendama (Taimalu *et al.*, 2021), siis Rots jt (2012) uuringu põhjal on leitud, et õpetajakoolituse lõpuks võivad sellised üliõpilased olla rohkem motiveeritud õpetajana töötama kui need üliõpilased, kes asusid õpetajaks õppima kindla sooviga õpetajana töötada. Sellest tulenevalt on

bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumine kui varuvariant autori arvates kindlasti selline tegur, millele peaks tähelepanu pöörama. Kui õpetajakoolitusse astutakse põhjusel, et esialgsele õppekavale ei saadud sisse, siis peaks õpetajakoolituse õppekava olema võimalikult atraktiivne, et sellistes üliõpilastes tekitada püsivat huvi õpetajaameti vastu. Näiteks teades, et sageli on just praktika see, mis üliõpilasi köidab ja mille ajal tekib õpetajaameti vastu suurem huvi (Rots *et al.*, 2012), siis on oluline mõelda, kuidas teha praktikakogemus üliõpilaste jaoks võimalikult meeldivaks, et tõsta nende motivatsiooni õpetajakoolitusse panustada. Selleks oleks oluline selgitada välja üliõpilaste ootused praktikale. Näiteks küsimustikega pärast praktikat. Need andmed oleksid abiks praktikakoolidele ja ülikoolidele, et koostööna arendada üliõpilaste praktikakogemust.

Teise uurimisküsimuse *Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?* alla moodustusid viis kategooriat: õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse, varasem kogemus bakalaureuseõppes, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks, õppekava mittelõpetamine, õppekavale mitte sissesäämine. Võrreldes autorile teadaolevate varasemate uuringutega, tulid uudsena esile sellised tegurid nagu raha kogumine magistriõpingute ajaks ja õppekavale mitte sisse saamine.

Uuritavate vastustest selgus aga, et eelkõige jätkati magistriõppes õpetajakoolituses õpinguid, sest see soodustab uuritavate kui tulevaste õpetajate professionaalset arengut ja magistriskraadi omandades saavad nad õpetajakutse, mis tagab neile tööga seotud kindlustunde ehk tähtajatu töölepingu ja parema palga. Saadud tulemused on kooskõlas varasemate uuringutega, mille põhjal mõjutavad õpetajaks õppimise motivatsiooni sellised välised motiivid nagu palk (Kyriacou & Coulthard, 2000; Lee & Yuan, 2014) ja tööga seotud kindlustunne (Jungert *et al.*, 2014; Lee & Yuan, 2014). Kuna õpetaja kvalifikatsiooninõudeks on Eestis magistriskraad või sellele vastav kvalifikatsioon ja õpetajakutse (Direktori, õppealajuhataja..., 2013) ning alles peale kvalifikatsiooni omandamist võib sõlmida töölepingu rohkemaks kui aastaks (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010), siis on mõistetav, miks uuringus osalenud üliõpilased soovivad olla kvalifikatsiooninõuetele vastavad õpetajad.

Uuritavate hulgas oli neid, kelle arvates ei toetanud varasem kogemus bakalaureuseõppes õpingute jätkamist. Näiteks mõjutasid uuritavaid muuhulgas kokkupuuted õppejõududega, kes panid üliõpilasi tundma, et nende arvamus on ebaoluline või kelle suhtumine tekitas üliõpilastes

muid negatiivseid emotsioone. Varasemates uuringutes on samuti leitud, et negatiivsed kogemused õppejõududega vähendavad üliõpilaste motivatsiooni õpetajakoolituses õppida (Rots *et al.*, 2012). Nende tulemuste põhjal tuleks mõelda, kuidas saaks õppejõudude õpetamiskvaliteeti ja suhtumist üliõpilastesse parandada. Autori arvates oleks üks lahendus õppejõudude omavaheline koostöö. Näiteks võiksid õppejõud filmida enda loenguid, mida ühiselt vaadata ja analüüsida. Arvestades aga ametikohtade hierarhiat võib see tekitada pingeid kolleegide vahel. Seetõttu oleks vajalik eelnev tegevuste eesmärgistamine ja usaldusliku õhkkonna loomine. Samuti võiksid õppejõud rohkem arvesse võtta üliõpilaste tagasisidet ja seda vajadusel analüüsida näiteks õpetamiskeskuste konsultandiga, kes võiks toetada õppejõudu üliõpilaste poolt esile tõstetud probleemide lahendamisel.

Vastustest ilmnes, et magistriõppes õpetajakoolituses õpinguid jätkata või õpingutest loobuda mõjutab liiga vähe pedagoogilisi ained õppekavas ja praktika vähesus. Varasemates uuringuteski on leitud, et didaktika ainete vähesus võib tekitada üliõpilastes pettumust õppekava suhtes ning suurendada kahtlust õpetajaameti sobivuses (Yuan & Zhang, 2017). Samuti on esile toodud praktikat kui olulist osa õpetajakoolitusest (Rots *et al.*, 2012; Sinclair, 2008). Positiivsed praktikakogemused annavad üliõpilastele kindlustunnet, et nad suudavad tulevikus olla edukad õpetajad ja see omakorda suurendab motivatsiooni ka tulevikus õpetajana tööd jätkata (Rots *et al.*, 2012). Kuna käesoleva uuringu põhjal mõjutab bakalaureuseõppe õpetajakoolitusel kogetu magistriõppe õpetajakoolitusel õpingute jätkamist, siis tuleks nende üliõpilaste soovitusi bakalaureuseõppe õpetajakoolituse atraktiivsemaks muutmisel edasi uurida näiteks kvalitatiivselt intervjuudega, et tuleksid esile kõik senised negatiivset mõju avaldavad õpetajakoolituse kitsaskohad. Lisaks oleks käesoleva uuringu tulemuste põhjal soovituslik läbi mõelda, kuidas suurendada praktika osakaalu ja muuta õpetajakoolituse üliõpilaste õppeaineid selliseks, et need lisaks teooria õppimisele õpetaksid enam ka didaktikat.

Mõned uuritavatest ei jätkanud magistriõppes õpetajakoolituses õpinguid, sest soovisid võtta vaheaasta puhkamiseks, karjäärivaliku üle mõtisklemiseks ja/või raha kogumiseks, mida kasutada magistriõpingute ajal. Kuna tegemist on vaheetapiga ja uuritavatel on soov pärast seda õpinguid magistriõppes siiski jätkata, ei pruugi see etapp autori hinnangul olla otseselt negatiivne tulemus, aga negatiivset mõju ei saa välistada. Vaheaasta võtmise vastu võiks aidata integreeritud õpe, tänu millele oleks kvalifikatsiooni omandamine üliõpilase jaoks mugavam ja seeläbi motiveerivam. Seda uurimistulemust näeb autor potentsiaalse edasise uurimissuunana. Teadmine,

kuidas mõjutab vaheaasta õpingute lõpetamist (sh kutsekindlust), oleks oluline nii õppijatele kui ka koolitajatele ja oleks abiks edasistes vaheaastaga tekkivates küsimustes.

Kuigi uuringu tulemustest selgusid olulised ja varasemate uuringutega kooskõlas asjaolud, leiab autor, et töös esineb ka mõningaid kitsaskohti. Olenemata sellest, et töö lõppvalimisse kuulus suurem osa valitud kahe õppekava üliõpilastest, ei olnud kõik neist jätku-uuringus nõus osalema. Seetõttu võis tööst välja jääda olulisi magistriõppe õpetajakoolituses jätkamist või loobumist mõjutanud tegureid. Kuna jätku-uuring oli seotud otsusega teha pikiuuring, siis võib ka pikiuuringu läbiviimine olla töö kitsaskohaks. Olenemata sellest, et töö autor pidas esimese ja teise andmekogumise vahele jäävat aega piisavalt pikaks ja vajalikuks, oleks ehk olnud võimalik andmed ühe korraga koguda (näiteks sügisel). Küll aga arendas valitud andmekogumisviis töö autorit kui uurijat ja andis võimaluse alustada andmeanalüüsiga 2020. aasta suvel, tänu millele oli võimalik töömahtu hajutada. Kolmanda kitsaskohana toob autor välja andmete kogumiseks kasutatud küsimustikke, sest lisaküsimuste küsimise võimalus oli autoril vaid nendelt üliõpilastelt, kes selleks loa andsid. Autori hinnangul võis see andmestiku mahtu vähendada. Samuti olid uuritavate vastused küsimustele väga erinevate pikkustega (varieerudes paarist lausest pikkade lõikudeni). Alternatiiv kirjalike küsimustega andmekogumisele oleks olnud näiteks intervjuude läbiviimine. Selle töö puhul loobus autor intervjuudest, sest soovis kaasata kõiki valimisse kuulunud õppekava lõpetajaid ja mahu tõttu polnud see võimalik. Lisaks on käesoleva töö teema delikaatne, mille tõttu tundis autor, et kirjalikult vastamine (anonüümseks jäämise võimalusega) julgustab uuritavaid.

Olenemata eelnimetatud piirangutest näeb autor töö praktilist väärtust selles, et autorile teadaolevalt ei ole varasemalt pikiuuringuna Eestis üliõpilaste esiteks bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise ja teiseks magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamise või loobumise motivatsiooni mõjutanud tegureid uuritud. Töö annab esialgse ülevaate, mis ja kuidas mõjutas uuringus osalenud üliõpilasi bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astuma ning magistriõppe õpetajakoolituses õpinguid jätkama või loobuma õpingutest. Autori arvates on oluline, et uuriti ka neid üliõpilasi, kes magistriõppest loobusid, et tulevikus viia ellu muudatusi, mis vähendaksid loobujate arvu. Lisaks eelnimetatule seisneb uuringu praktiline väärtus selles, et töö tulemuste põhjal saab tuua esile, mis üliõpilaste arvates õpetajakoolituses vajaka jääb ning mis suurendaks bakalaureuseõppe õpetajakoolituse positiivset mõju magistriõppes õpingute jätkamiseks. Näiteks saavad õpetajakoolituse arendajad töö abil mõtteid õpetajakoolituse

atraktiivsemaks muutmiseks. Eelnevate õppeastmete õpetajad ja karjäärinõustajad saavad uuringu tulemuste põhjal mõelda, kas toetada veel rohkem õpilasi enda huvisid ja tugevusi leidma ning kuidas seda teha. Õpetajakoolituse üliõpilastele annab töö samastumisvõimaluse ja julgustab mõtisklema, miks õppima asuti ja miks magistriõppes õpinguid jätkata. Lisaks suunab töö neid mõtlema nende endi õpetajaks õppimise motiivide peale.

Kokkuvõtvalt on autori arvates teema edasi uurimine oluline, sest see toetaks õpetajate puudusega seotud probleemi lahendamist ühiskonnas. Näiteks tuleks täpsemalt uurida bakalaureuseõppe õpetajakoolituse mõju edasistele õpingutele. Kindlasti on vajalik jätkata just pikiuuringutega (erinevatel viisidel korduvalt andmeid kogudes) ehk uurida ühe õpetajakoolituse lennu üliõpilasi kogu stuudiumi vältel. Vajalik oleks jätkata pikiuuringutega ka peale õpetajakoolituse lõppu, sh õpetaja karjääri erinevates etappides.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki uuritavaid nende panuse eest bakalaureusetöö valmimisse. Samuti on tänu väärt kursusekaaslased, sõbrad ja õde, kes aitasid autorit kas heade sõnade, nalja ja naeru või teadmistega inglise keele valdkonnas. Lisaks soovib töö autor esile tõsta tema abikaasa ja lapsed, kes andsid endast parima, et kodus olev helitase võimaldaks keskendunult bakalaureuseöö kirjutamist. Kõige suuremad tänuõnad pälvib aga juhendaja, kelle olemasolu, toe ja nõuannete tähtsust ei ole võimalik sõnadega kirjeldada.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Eileen Laidus

/allkirjastatud digitaalselt/

18.05.2021

Kasutatud kirjandus

- Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded (2013). *Riigi Teataja I*, 22.01.2019, 8. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/122012019008?leiaKehtiv>
- Dörnyei, Z., & Ushioda, E. (2011). *Teaching and researching motivation* (2nd ed.). Harlow: Pearson Education.
- Eessalu, M., Engelbrecht, J., Juurik, M., Koppel, A., Kulu, P., Lilles-Heinsar, L., Ling, K., Lõuk, K., Maimets, T., Meriste H., Mäger, K., Mällo, T., Niglas, K., Nurk, E., Parder M. L., Pärtlas, M., Sinijärv, U., Soone, M., Sutrop, M.,... Veski, L. (2017). *Hea teadustava*. Külastatud aadressil https://www.eetika.ee/sites/default/files/www_ut/hea_teadustava_trukis.pdf
- Eesti keele seletav sõnaraamat*. (2009). Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=&F=M>
- Germeijs, V., & Verschueren, K. (2006). High school students' career decision-making process: A longitudinal study of one choice. *Journal of Vocational Behavior*, 68(2), 189-204.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How Many Interviews Are Enough? An Experiment with Data Saturation and Variability. *Field Methods*, 18(1), 59–82.
- Haridussõnastik* (2014). Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/dict/haridus/>
- HTM (2019). *Haridus- ja Teadusministeeriumi 2018. aasta tulemusaruanne*. Tartu: HTM. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_aruanne_2018.pdf
- HTM (2020). *Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukavade ja programmide 2019. aasta täitmise analüüs*. Tartu: HTM. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/htm_arengukavade_ja_programmide_2019._aasta_taitmise_analuus.pdf
- Jungert, T., Alm, F., & Thornberg, R. (2014). Motives for becoming a teacher and their relations to academic engagement and dropout among student teachers. *Journal of Education for Teaching*, 40(2), 173-185.
- Kyriacou, C., & Coulthard, M. (2000). Undergraduates' Views of Teaching as a Career Choice. *Journal of Education for Teaching*, 26(2), 117-126.
- Lee, I., & Yuan, R. (2014) Motivation change of pre-service English teachers: a Hong Kong study. *Language, Culture and Curriculum*, 27(1), 89-106.

- Leach, L., & Zepke, N. (2005) *Student Decision-Making by Prospective Tertiary Students. A Review of Existing New Zealand and Overseas Literature*. Ministry of Education: New Zealand.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research, 1*(2).
- Mets, U., & Viia, A. (2018). *Tulevikuvaade töäjõu- ja oskuste vajadusele: haridus ja teadus*. Tallinn: SA Kutsekoda. Külastatud aadressil https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/12/oska_HT_veeb.pdf
- Pop, M. M., & Turner, J. E. (2009) To be or not to be ... a teacher? Exploring levels of commitment related to perceptions of teaching among students enrolled in a teacher education program. *Teachers and Teaching: theory and practice, 15*(06), 683-700.
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (2010). *Riigi Teataja I, 16.04.2021, 6*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019120?leiaKehtiv>
- Roness, D., & Smith, K. (2010). Stability in motivation during teacher education. *Journal of Education for Teaching, 36*(2), 169-185.
- Rots, I., Kelchtermans, G., & Aelterman, A. (2012) Learning (not) to become a teacher: A qualitative analysis of the job entrance issue. *Teaching and Teacher Education, 28*(1), 1-10.
- Rämmer, A. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Valimi moodustamine*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Education Psychology, 25*(1), 54-67.
- Santisi, G., Magnano, P., Hichy, Z., & Ramaci, T. (2014). Metacognitive strategies and work motivation in teachers: an empirical study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 116*, 1227-1231.
- Selliöv, R., & Vaher, K. (2018). *Õpetajakoolituse lõpetanud ja alustavad õpetajad EHISE andmetel*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education, 36*(2), 79-104.
- Struyven, K., Jacobs, K., & Dochy, F. (2013). Why do they want to teach? The multiple reasons of different groups of students for undertaking teacher education. *European Journal of Psychology of Education, 28*(3), 1007-1022.

- Taimalu, M., Luik, P., Kantelinen, R., & Kukkonen, J. (2021) Why they choose a teaching career? Factors motivating career choice among Estonian and Finnish student teachers. *Trames*, 25(75/70), 19-35.
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., & Leijen, Ä. (2019). *Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena. OECD rahvusvaheline õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused*, 1. osa. Külastatud aadressil https://www.hm.ee/sites/default/files/talis_eesti_raporti_i_osa.pdf
- Taimalu, M., Uibu, K., Luik, P., Leijen, Ä., & Pedaste, M. (2020). *Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena. OECD rahvusvaheline õpetamise ja õppimise uuringu TALIS 2018 tulemused*, 2. osa. Külastatud aadressil https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2020/04/TALIS2_kujundatud.pdf
- Voltri, O., Luik, P., & Taimalu, M. (2013). Õpetajakoolituse praktikantide ja kutseastal olevate õpetajate kutsevalikut mõjutavad motivatsioonitegurid. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 1, 97-123.
- Wang, M., Beal, D. J., Chan, D., Newman, D. A., Vancouver, J. B., & Vandenberg, R. J. (2017). Longitudinal Research: A Panel Discussion on Conceptual Issues, Research Design, and Statistical Techniques. *Work, Aging and Retirement*, 3(1), 1-24.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.
- Yuan, R., & Zhang, L. J. (2017). Exploring student teachers' motivation change in initial teacher education: A Chinese perspective. *Teaching and Teacher Education*, 61, 142-152.

Lisad

Lisa 1. Tabel uuritavate andmetest ja osalemisest uuringus

Tabel 1. Uuritavate taustaandmed ja osalemine uuringus

Pseudonüüm	Õppekava	Osalemine 1. andmekogumisel	Osalemine 2. andmekogumisel
Mari	A	Jah	Jah
Kadri	A	jah	ei
Liisa	A	jah	jah
Mart	B	jah	jah
Elli	B	jah	jah
Anni	B	jah	ei
Katrin	B	jah	jah
Kirke	A	jah	jah
Rita	A	jah	jah
Lenna	A	jah	jah
Merje	B	jah	ei
Kristi	A	jah	ei
Anette	A	jah	jah
Jakob	A	jah	jah
Juta	A	jah	jah
Sille	B	jah	jah
Paula	B	jah	jah
Hanna	B	jah	ei

Lisa 2. Esimese andmekogumise küsimustiku kava

Küsimused uurimisküsimusele *Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma*

bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusele tuginedes)? vastuse leidmiseks:

1. Palun selgita, miks sa tegid kunagi selle valiku, et asusid õppima A/B õppekavale?
2. Kas sa plaanid magistris jätkata õpinguid õpetajakoolituses? Palun põhjenda oma vastust/too näiteid.
 - 2.1. Kui sa vastasid eelnevale küsimusele eitavalt, siis mis on mõjutanud sind seda valikut tegema.
3. Kellena sa näed ennast töötamas peale ülikooliõpingute lõppu? Põhjenda oma valikut.
4. Mis on sinu tugevused inimesena, mis aitavad sind sinu tulevases ametis (vastates mõtle tööle, mida soovid teha peale ülikooli lõpetamist)? Palun põhjenda vastust/too näiteid.
5. Millised sinu omadused tekitavad sinus ebakindlust, mõeldes sinu tulevasele ametile? Palun põhjenda vastust/too näiteid.
6. Mõtle oma tulevasele ametile. Mis on sinu töös sellist, mis sind jõustab (rõõmustab, motiveerib, tekitab positiivseid emotsioone, heaolutunnet)? Palun põhjenda vastust/too näiteid.
7. Mõtle oma tulevasele ametile. Mis on sinu töös sellist, mis on keeruline? Palun põhjenda vastust/too näiteid.
8. Mis on sinu visioon tulevasel ametil (mis on sinu suur eesmärk ja mis selle tulemusel juhtub)?

Küsimused taustaandmete kogumiseks:

1. Vanus (aastates)
2. Sugu
3. Milline on sinu erialane ettevalmistus?
4. Kas õpetajakoolitusse astumine oli (sel korral) sinu esimene erialavalik?
 - 4.1. Kui vastasid eelmisele küsimusele eitavalt, siis milline oli sinu esimene valik?
5. Kui pikk on sinu töökogemus õpetajana (aastates)
6. Mis on sinu kõigi tulemuste kaalutud keskmine hinne? Soovi korral võid sellele küsimusele vastamata jätta.
7. Palun kirjuta oma e-posti aadress. See annab võimaluse sulle ankeedi vastused tagasi saata. Kasutame seda ka selleks, et sinu nõusolekul sind tulevikus jätku-uuringusse paluda ja viia

kokku erinevate ajahetkede küsimustike tulemused. Soovi korral võid aadressi ka märkimata jätta.

8. Kummal õppekaval sa õpid?

Lisa 3. Jätkuküsimustik magistriõppes õpinguid jätkanutele

Küsimused uurimisküsimusele *Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?* vastuse leidmiseks:

1. Mõeldes tagasi oma õpingutele, siis millised tegurid mõjutasid sinu motivatsiooni bakalaureuseõppe õpetajakoolituse õpingute ajal. Põhjenda/too näiteid.
2. Kas sa jätkasid peale bakalaureuse lõpetamist õpinguid magistriõppes?
 - 2.1. Palun kirjelda, mis motiveeris sind magistriõppes õpinguid jätkama peale bakalaureuseõpet.
3. Millistesse ülikoolidesse sa sisseastumisdokumendid esitasid?
4. Millistele erialadele sa sisseastumiskatsed tegid? Palun põhjenda oma valikut ja lisa iga eriala taha täpsustuseks ka ülikool.
5. Millise eriala kasuks sa otsustasid? Palun põhjenda oma valikut.
 - 5.1. Kui sa ei otsustanud /.../ eriala kasuks, siis palun põhjenda oma otsust.
 - 5.2. Kui sa ei otsustanud ühegi õpetajakoolituse eriala kasuks, siis palun kirjelda, mis oleks sind motiveerinud õpetajakoolituse erialal õpinguid jätkama.
6. Mida saaksid sinu arvates ülikoolid teha, et üliõpilased oleksid pärast bakalaureuse lõpetamist motiveeritud õpetajakoolitust magistriõppes jätkama?
7. Mida saaks sinu arvates riik teha, et üliõpilased oleksid pärast bakalaureuse lõpetamist motiveeritud õpetajakoolitust magistriõppes jätkama?
8. Soovin veel õpetajakoolituses õpingute jätkamise/mittejätkamise kohta öelda...

Küsimused taustaandmete kogumiseks:

1. Vanus (aastates)
2. Sugu
3. Kummal erialal sa õppisid?
4. Kui sa käid tööl, siis millises valdkonnas sa töötad (nt haridus/teadus, toitlustus, teenindus jne). Kui sa käid tööl, siis milline on sinu töökoormus.
5. Palun lisa siia oma e-posti aadress, et saaksime Sinu vastused kokku viia eelmise kevade küsimustikuga. Uuriija kinnitab, et vastused kodeeritakse anonüümseteks ja andmeanalüüsil ja tulemuste esitamisel ei seostata ühtegi vastust teie isikuga. E-posti aadressile tulevad ka teie selle küsimustiku vastused, et saaksite neid soovi korral enda jaoks alles hoida.

Lisa 4. Jätkuküsimustik magistriõppes õpingutest loobunutele

Küsimused uurimisküsimusele *Millised tegurid mõjutasid üliõpilaste magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamist või loobumist õpetajakoolitusest (nende endi arvamusele tuginedes)?* vastuse leidmiseks:

1. Mõeldes tagasi oma õpingutele, siis millised tegurid mõjutasid sinu motivatsiooni bakalaureuseõppe õpetajakoolituse õpingute ajal. Põhjenda/too näiteid.
2. Kas sa jätkasid peale bakalaureuse lõpetamist õpinguid magistriõppes?
 - 2.1. Palun põhjenda, miks sa otsustasid peale bakalaureuseõpet õpinguid magistriõppes mitte jätkata.
 - 2.2. Milline on sinu arvamus õpingute jätkamisest magistriõppe õpetajakoolituses tulevikus?
Palun põhjenda.
3. Palun kirjelda, mis oleks sind motiveerinud magistriõpinguid õpetajakoolituses jätkama.
4. Mida saaksid sinu arvates ülikoolid teha, et üliõpilased oleksid pärast bakalaureuse lõpetamist motiveeritud õpetajakoolitust magistriõppes jätkama?
5. Mida saaks sinu arvates riik teha, et üliõpilased oleksid pärast bakalaureuse lõpetamist motiveeritud õpetajakoolitust magistriõppes jätkama?
6. Soovin veel õpetajakoolituses õpingute jätkamise/mittejätkamise kohta öelda...

Küsimused taustaandmete kogumiseks:

1. Vanus (aastates)
2. Sugu
3. Kummal erialal sa õppisid?
4. Kui sa käid tööl, siis millises valdkonnas sa töötad (nt haridus/teadus, toidlustus, teenindus jne). Kui sa käid tööl, siis milline on sinu töökoormus.
5. Palun lisa siia oma e-posti aadress, et saaksime Sinu vastused kokku viia eelmise kevade küsimustikuga. Uuriija kinnitab, et vastused kodeeritakse anonüümseteks ja andmeanalüüsil ja tulemuste esitamisel ei seostata ühtegi vastust teie isikuga. E-posti aadressile tulevad ka teie selle küsimustiku vastused, et saaksite neid soovi korral enda jaoks alles hoida.

Lisa 5. Koodi moodustumine tähenduslikust üksusest

Tabel 3. Vastustest tähenduslike üksuste markeerimine ja koodide moodustumine (andmeanalüüs uurimisküsimusele *Millised tegurid motiveerisid üliõpilasi astuma bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse (nende endi arvamusele tuginedes)?*)

Vastused	Koodid
Vastus 2: Mul oli algkoolis klassijuhataja, kellel oli alati laud täis pähna - raamatud, vihikud, lendlehed, pliatsid jne. Mäletan eredalt, kuidas ma seda vaatasin, mõeldes omaette: "ma tahan ka kord sellise laua taga istuda". Mulle oli enese leidmine raske protsess - selline tunne nagu ma oleksin üksi nende tunnete ja mõtetega. Inimeseõpetuse õpetajana ma tahan olla toeks neile, kes võib-olla on sama tundmas. Ma saan siamaani oma esimese klassijuhatajaga hästi läbi ja olen nii tänulik, et ta mulle siis toeks oli.	Soov saada õpetajaks Soov olla õpilastele toeks

Lisa 6. Pikiuuringu tulemusi kokkuvõttev tabel

Tabel 4. Pikiuuringu esimese ja teise andmekogumise tulemusi kokkuvõttev tabel

Pseudonüüm	Bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise tegur (töös esitatud kategooria)	Magistriõppe õpetajakoolituses jätkamine kevadise arvamuse alusel	Magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamine	Mis mõjutas jätkama või loobuma magistriõppe õpetajakoolitusest
Mari	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava (varuvariant)	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Kadri	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, positiivsed õpetajatest eeskujud	Ei	-	-
Liisa	Huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava (varuvariant), positiivsed õpetajatest eeskujud	Võib-olla	Ei	Soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks
Mart	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Elli	Huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Anni	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah	-	-
Katrin	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, asukoht, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava, positiivsed õpetajatest eeskujud	Võib-olla	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Kirke	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah, tulevikus	Ei	Varasem kogemus bakalaureuseõppes, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks
Rita	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava, positiivsed õpetajatest eeskujud	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse

Lenna	Positiivsed õpetajatest eeskujud, sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah	Ei	Õppekava mittelõpetamine
Merje	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah, tulevikus	-	-
Kristi	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu	Jah	-	-
Anette	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, asukoht	Ei, võib-olla tulevikus	Ei	Õppekavale mitte sissesaamine, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks
Jakob	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Ei	Ei	Varasem kogemus bakalaureuseõppes, soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks
Juta	Huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Sille	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Ei, võib-olla tulevikus	Ei	Soov võtta aega puhkamiseks ja eneseleidmiseks
Paula	Sisemine ja altruistlik huvi õpetajaameti vastu, huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Jah	Jah	Õpetajakoolituse magistriõppest saadavad ametialased teadmised ja õpetajakutse
Hanna	Huvipakkuv ainevaldkond ja õppekava	Jah	-	-

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Eileen Laidus,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Pikiuuring bakalaureuseõppe õpetajakoolitusse astumise ja magistriõppe õpetajakoolituses õpingute jätkamise motivatsioonist ning seda mõjutavatest teguritest kahe bakalaureuseõppekava üliõpilaste näitel“,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Liina Lepp,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Eileen Laidus

18.05.2021